

TELEGRAFULU ROMANU

Telegrafulu ese de două ori pre septemana: Dumineacă și Joiă. — Prenumeratiunea se face în Sabiu la expeditură soie, pre afara la c. r. poste cu bani gata prin scisorii francate, adresate către expeditură. Pretul prenumeratiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. care pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 4.

ANULU XXII.

Sabiu, in 13|25 Ianuariu 1874.

tră celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. și pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și teri straine pre anu 12 $\frac{1}{2}$ fl. anu 6 fl. Inseratelor se plătesc pentru întâia óra cu 7 er. sirulu, pentru a doua óra cu 5 $\frac{1}{2}$ er. și pentru a treia repetare cu 3 $\frac{1}{2}$ er. v. a.

**Rogămu pre acei p. t. domni
cari voiescu sa aiba fóia a nóstra
a grabi cu prenumeratiunea că
sa ne scimt orientá cu tipari-
tul exemplarilor.**

Vineri in 11 Ianuariu a sositu Pré-
santia Sea P. Ioanu Popa su Episco-
pulu Caransebesiului in midilocul nostru.

Astăzi se seversiesce de către Escl.
Sea Présantulu Archieppu și metropolitu
Procopiu Ivacicovicu și Présantia Sea
Episcopulu Iosnu Popasu chirotonirea P.
Mironu Romanu alesu Episcopu pentru
dioces'a Aradului intru Archiereu.

Comisiunea de 21.

Barbatii de statu si Ungariei, cari
au slăbitu si realizatu impacacionea cu
Austria, indată ce ei au venit u la
potere si au condusu destinele Ungariei, au
intreprinsu in buna sperantia organizarea
fundamentală a regatului pre intregulu te-
renu, al vietiei nóstre publice. Au creatu
o multime de deregatorie publice cu multa
chieltuvela si cu putenia prudentia de statu.
Constelatiunea publica si anii cei buni
la inceputo multu ii-au favorisatu si asiá
ei capetara si mai mare posta de a merge
mai departe pre calea inceputa. S'au in-
finitat in drépt'a si in stang'a o mul-
tume de intreprinderi publice din partea
statului fara de a cugetá cătu de pu-
tieniu la viitoru, care pote sa aduca asu-
pr'a tierei si ani medioeri, ba chiaru si
rei cându isvórele venitelor publice des-
si nu voru secá de totu dara nu voru si
atâtua de abundante că din acele sa se
pote acoperi tóte spesele statului.

S'a intemplatu ceea ce nici in minte
nu le-a venit barbatiloru nostri de statu.

Dupa ani buni au urmatu ani me-
diocri, ani rei, ba ani de acel'a, cari in
unele părți ale tierei au produsu chiaru
fómete. Ce erá de facutu? alternativ'a
erá: a face datorie pre cont'a statului
ori a nu implin detorintele primite satia
de intreprindatori si de deregatorii cei
multi. Modalitatea din urma, firesce, nu
se poate acceptá, căci acésta insemná:
ruinarea totala a tierei, bancrotu de statu,
si abdicarea de ide'a „statului.“ In bun'a
sperantia deci, ca venitul statului cătu
mai curendu se va induplicá si tripleá, si
ca asto-feliu statulu va se ajunga in
putieniu la unu budgetu normalu, — lega-
tionea Ungariei a recursu la expediente
de a face detorie, si inca spre nefericire,
cu procente cu multu mai mari, decâtul
alte staturi dejá cunoscute si probate.
Anii cei rei, ce au urmatu dupa oalata,
au ingreiatu poziunea financiala a
Ungariei in o mersu si mai potentata,
incătu imprumutele mai tardie au fostu
si mai scumpe, ba imprumutul celu mai
recente, de 153 milioane, numai dupa za-
logirea domenelor de statu s'a potutu
capelá, va se dica: miser'a financiala a
devenit atât de acuta, incătu statulu,
că atare, nu mai avea creditu nicairea pre
piatice de bani ale Europei, ci numai că
proprietarii de pamant.

Cu tóte aceste statulu trebuie sa-si
implinoesc oblegamintele sele, ce le-a lo-
atu asupr'a sea. Sum'a erogationiloru,
sfara de sum'a recerita pentru guverna-
rea tierei, este enorma, incătu pentru
guvernarea speciala interna nu re-
mâne mai multu la anu, decâtul dupa unu
calculu aprosimativ numai 17—18 mi-
lioane, de unde apoi aru si sa se acopere
spesele tuturor ministerierilor, ceea ce

este imposibilu, de óre-ce numai justiti'a
costa numai pre anu 12 milioane.

Intre asemenea impregiorâri critice
comisiunea financiala a dietei a atrasu
attenzionea guvernului si a dietei la ur-
mările cele triste ce potu rezultá din
cescinderea economiei de pâna acum'a,
si dreptu aceea a proiectat u cîtra finea
anului trecutu es mitere a unei
comisiuni de 21 membri
din notabilitățile parlamentului cu insa-
cinarea de a cauta moduri si mediile
spre imbunatatirea stării financiale, res-
pective spre a propune parlamentului re-
medii positive, cu cari Ungaria aru puté
avé in scurtu tempu unu budgetu nor-
malu, că spesele se nu tréca preste mar-
ginile venitului anualu.

O problema forte grea carea si dupa
parerea acestei comisiuni, ce si-a ince-
putu lucrarea in 12 Ianuariu a. c. de
o camata a nu se pote realisá!

Si acésta este unu ce evidentu.

Aparatul celu mare, cu care se gu-
vernă tiéra, nu se pote desfîntu de-
odata. Este imposibilu a se face o ta-
bulă rasa acum'a cându abia se in-
fînta institutiunile cele multe in tiéra.
O experimentare simpla asemenea nu pote
duce la scopu, si asiá: nepotendu a
se face nici un'a nici alt'a: starea finan-
ciala a statului de o camdata nu pote avé
vre-uno prospectu frumosu, prin urmare:
ori cătu se consulte comisiunea de 21,
Ungaria si in anulu viitoru va trebuu sa
fia guvernata cu — imprumuturi, déca
le va mai capetá.

Cu tóte aceste esmiterea si lucrările
acestei comisiuni no se potu numi de
prisoso. Desbaterile ei voru rezultá ba-
remu atât'a: ca guvernul si parlamentu
se va feri in viitoru de precipitare
in introducerea unei ori altei institutiuni,
si ca parlamentul, la initiativ'a comisi-
unei cu mâni ou picioare se va apocé de
a reformá o multime de scadimenti si
anomali ce in administratiunea publica
sunt la ordinea dilei. Multe siablonuri
voru trebuu se dispara, procederea in ma-
nuareal cauzelor publice se va simplifi-
ca, preste totu credemu, ca unele schim-
bări mai adense negresit u se voru in-
templă in interesulu publicului.

Dara este si o alta posibilitate.

Pote si, ca ministeriulu presinte nu
va primi unele ori alele din propunerile
comisiunei din punctu de vedere alu con-
ving-rei sele politice, ori din alu catărui
principiu, si atuncea va trebuu sa se re-
traga dandu locu altui ministeriu cu alta
programa politica. Ce se va intemplá:
acum'a inca nici nu se pote provedé.

Un'a ince este chiaru si ocum'a.
Adeca: ca Ungaria are se sia guvernata
si mai departe pre cale constitutiunala cu
ministeriu parlamentariu si ca impacacion-
nea cu Austria (art. de lege XII din
anulu 1867) remâne si mai departe in
deplina putere.

Acésta o au intonat pâna astadi toti
membrui comisiunei, căti luara parte in
discussiune si adeca: Zsedényi, Ghiczy,
Sennyey, Tîza (Colomanu), Somsich,
Emanuil Péchy, Csengeri si Péchy Toma.

Revista diurnalistică.

Desbaterile comisiunei de 21 au
provocat o multime de recensiuni. „Pester
Lloyd“ dice: Baronulu Sennyey voiesce
o centralizare tare, ince cu impacina-
rea aparatului administrativ in centru si
cu folosintia de organele municipali. Déca
e de a se vorbi de decentralizare in
intelelesulu propunerilor sele, acea nu se

pote intielege alto-feliu, decâtul decentra-
lisare locale a agendelor si centralizare
cu atâtua mai mare a fortelor cari
exercita puterea.

„Hon“ este contra planului adminis-
trativului lui Sennyey.

„Reform“ afia ca cuventările lui
Ghyczy si Sennyey au fostu cele mai
momentuoase. Celu dintâi a facutu mai
multu critica administratiunei, celu din
urma nu s'a expresu destulu de respicatu
asupr'a administratiunei municipale.

„Ung. Lit.“ scrie: Decentralizarea
administrativa este reinverirea organismu-
lui statului in membri sei. Mijlocul prin
care s'a creatu selfgovernamentul englesu
a fostu sila, va sa dica iomponarea de
datorii publice incepudu de josu in susu.
Passulu acesta se afia si in cuventare
lui Sennyey. Se vede ca barbatul acesta
de statu a cunoscutu mai bine calea carea
duce la o decentralizare sanatosu.

Din o revista bucuresténa a diurna-
loilo „Kelet“ estragemu: Fridericu, fratele
lor Carolu I si in ipsa de eredi de sec-
sul barbatescu următorulu lui Carolu I,
a sositu in Bucuresti cu pompa mare, du-
pa ce pre donarea cea plina de sloi
de ghiața a navigatu cu norocn. „Tur-
quie“ descrie detailu primice ce a avutu
Fridericu in Constantnopole la sultanul
si ministri acestuia. Fiitorulu Domnitorul
a fostu primitu cu eea mai mare distinctione,
ceea ce ince nu s'a intemplato dora pen-
tru România si la intreviirea domnitoriul
Romaniei, ei la intreviirea legatu-
lui germano Eichmann. Legatul a datu
si uno prândiu mare de despartire la care
an luate parte Aly Rizabey si Ioan
Ghic'a agentulu Romaniei. Princele Fri-
dericu a venit u tocm'a la tempu că sa
dea óresi care viéia s'isoului mortu.
Camer'a, senatulu tribunalele si adminis-
tratiunea pauséza si pentru foile din
Bucuresti „Mr. Frederic est le bien
venu.“ Princele si guvernul si a lasatul
nimicu a facutu pentru că sa faca o
primire cătu se-i pote de buna. In preser'a
anului non dupa calendariulu vechiu mo-
sicele garnisónelor din Bucuresti cu
uno conductu mare de facile in urm'a loru
au venit u inaintea palatului domnescu
spre a face serenata usitata. Princele
Fridericu e acum a dou'a óra aici si va
petrece mai multe septembri.

Din rendolu trecutu densulu a lasatu
suveniru forte placute la acei ce avura
norocirea de a se intalni cu densulu.

Aceea-si fóia ia notitia despre o
corespondintia a „Gaz. Trans.“ din Buda-
pest'a, in carea se susu-tiene ca foi'a
acésta nu s'a vendutu*) nici odata
ómenilor dela putere, séu proselitismu-
lui confessionale (?) si ca n'au sternit
nici odata ora si controverse intre frati (?)
cum a facutu alte foi românes. a.
a. a. cari merite i le recunoscet fóia
„Kelet“; numai aru mai dorí sa mai pri-
mésca ce-va Gaz. Tr. in programulu seu.

In Francia adunarea nationala si
guvernul lui de Broglie facu jocuri
parlamentare. In urm'a amanârii discutiunile
legii asupr'a numirii primarilor de către
guvern pâna dupa votarea legilor mu-

*) Amu cutedá a intrebá pre dlu cor
aluz Gaz. Tr. din Buda-Pesta ca dreptu sa
fia ce se vorbea, mai aniterti, ca óre
unde intre nisce harthie de pre tempulu lui
Reichenstein se afila o socotela de 12000 fl.
pentru redact. „Gaz. Tr.“? Pote ca e
eroare la medilociu si de aceea noi nu amu
pusu pretiu pre bafeli de aceste nici odata,
ci mai bu-eurosu suntemu ispititi sa cre-
demu ce ni spune insa-si fóia respectiva
prin corespondintele ei.

nicipale, lege fára care d-lu de Broglie
sustinea ca nu pote merge inainte, dupa
cum a declarat u mai de multe ori in adu-
nare, si chiaru prin mesag'u, in urm'a
acestei amanâri, care nu este de cătu o
respingere, guvernul si-a datu demis-
siunea. Maresialul Mac-Mahon inse nu
primi demisiunea, sub protestu ca multi
membru din majoritate au lipsit u delu votu
si ca astépta categorico pronunciarea
adunârii deca nu mai are incredere in
guvern. Va se dica o majoritate de 42
voturi nu descurajedia pre d. Broglie,
pre cându la 24 Mai 14 voturi i-au
ajunsu spre a-si asumá responsabilitatea
returnârii unui guvern tare prin simpatie
tierei, cum era guvernul d-lui Thiers.
Causele cari au facutu sa cadia lega
sunt doare: mai intâi ea era cu totul
defectuosa si alu 2-a, ea aru si data
ministeriul o forta si o influența pre
caru legitimisti le privescu că prejudiciabile
pentru interesele loro. De aceea ei
s'au unitu cu liberali spre a-i propune
amanarea; aceste doare cause esplica re-
sultatulu scrutinului dela 8 Ianuarie.

Intre cabinetulu Broglie, dice Times,
si legitimisti care i-au datu sprînclu
pâna acum, esista uno golu ce se ma-
resce din ce in ce. Regalistii votando pre-
lungirea puterilor lui Mac-Mahon, fára
indoiela n'au renuntat u sperantile
loru: acum gasescon ca acestu termiu
e pre lungu, si vediendu ca puterea le
scapa, séu ca nu participáda de cătu
foste pucinu la ea, esitáza de a face tare
unu guvern care le este suspectu.

Cu tóte acestea le-a ajunsu de a
si aretat reu'a loru umore prin celu dia
urmu votu, si acum s'au reconciliat cu
cabinetulu căru'a unu momentu i-au fostu
infideli.

Dupa mai multe intruniri s'a otarit
că in sidint'a de Luni uno membru din
drépt'a sa interpelie cabinetulu asupr'a
causei retragerei sele. Ceea ce s'a de-
cis u si facutu. Depotatulu Kerdrel
face interpelarea; Broglie respunde ca
forta ministeriului este in Adunarea na-
tionala, si elu a fostu nevoit u a se re-
trage in urm'a diferintelor de opinioni.
Picard propune simpla ordine a dilei,
care este respinsa cu 355 voturi contr'a
316. Se propune apoi ordinea de d
prin care se declara ca ministeriul n'a
perdutu increderea Adunârei, si se adópta
cu 379 voturi contr'a 321; in urm'a
acestor'a ministrii, dupa cererea lui Mac-
Mahon, si-au retrasu demisiunile. Acum
nu ramâne decâtul sa se aduca din nou
pre tapetu legea primarilor. Asiá dara
Francia nu pote merge fára d. de Bro-
glie. D. de Broglie este salvatorulu
Franciei.

Frumosu parlamentarismu, dice „le
Siecle.“ Ministeriulu, spre a-si scapá
pentru căte-va dile inca esistint'a sea
precaria, schimbă o cestione de fondu
intr'o cestione de forma.

Si „Journal de Débats“ cu ocaziona
acésta mai adauge: Numeu mai parla-
mentariu: este imposibilu a respectá
mai bine formele si convenintele. Treba
se va arangá, dara uitase-va? Nu va
remané numeu din votulu de Joi. Minis-
teriulu avé-va mână fortă pre care a
avut'o ieri. Nu credemu. Ministeriulu dejá
destulu de slabu, va mai slabí inca. Adu-
narea nationala, totodată un'a flotanta si
indoiósa, dupa ce si-a aretat destulu de
desu inconstint'a vointiei si fragilitatea
voturilor sele, si va mai micsorá inca
prestigiulu. Numeu nu va castigá, nici
cabinetulu, nici camer'a, nici guvernul.

Organele regaliste atribuie esieicul
de Joi nedisciplinei care esista intre de-

putatii dreptei si i esortéza a se uni in facia unui adversar compactu si disiplinatu că stang'a. Unul din organele Orleanistilor, cu ocazie demisiunii ministerului, strigă cu emfaza: „Ai nostri nu se tien cu ori-ce pretiu de portofoliile loru.“ Cum ramâne dura cu acesta declaratiune in facia manevrelor cabinetului? „Le Siecle“ respunde: „Nu se tien cu ori-ce pretiu de portofoliile dura le strengu la inima, le incangiura cu braiele si le ascunda in senz cu transporturi de iubire asiá de pasionata, incătu nu li s'aru poté luá aceste scumpe portofoliile fără ale luá in acel'a-si tempu si susținutul. Ducele de Broglie face un'a cu preciosulu marochinu, ce contiene viéti-a sea.

Voci din Francia asupr'a articulului publicat in „Nordd. Allg. Zeitung“

Diuariul „Opinione Nationale“ constată, ca limbajul diuariului „Nordd. allg. Ztg“ aru si fostu fatia cu alti barbati că cum au fostu cei dela 24 Mai si 19 Novermbe (a. tr.) impossibilu.

Un cabinetu, care in cestiuni religiose aru si observatou conscientiosu neutralitatea prescrisa de dreptul nostru publicu, n'aru si favorit si incuragiato peregrinagiele si care s'aru si tienutu in referintele sele cătra Itali'a si ponteficele de lini'a observata de cele-lalte poteri catolice, aru si potutu din capulu loculai responsabilitatea pentru pastoreale episcopilor si pentru articuli foilor clericale, aru si potutu pretinde pentru demnitarii catolici si pentru scriitori beneficiu de dreptu alu libertatii, de care se bucurau toti cetatenii in asemenea mersu. Dejá circularul domnului de Fourton — ceea ce trebuie sa recunoscem — a indreptat pre lângă totu coloritul seu celu palidu situatiea regimului binisioru; foile aprope de regim se paru ca ascépta cu mare tema interpellationea generalului Du Temple.

In impregurările de fatia cu greu se pote persista in acea, ca se va face interpellationea, de óre-ce in lucruri diplomatice cabinetulu e in mai buna pusetiune că ori-care altul, a dejudecă oportunitatea său neopportunitatea unei pertractări publice. Noi din parte-ne amu credutu ca interpellationea generalului clerical aru si oferit regimului o ocazie buna de a-si pronunci publice sentiemintele sele cele adeverate.

Déca numai consideratii parlamentarie său ministeriali, déca numai frică, ca edificiul siovitoru alu unei majorități compuse cu multa truda, aru impedecă acestea enunciatii necesarie si salutarie, barbatii guvernului de acum aru luá asupra-le cea mai grea responsabilitate si chiaru din punctu de vedere alu intereselor loru personali o astu-feliu de tienutu nu se pote pricpe pentru ca ce cașigă aru poté avé salvarea unui portofoliu, déca acest'a aru aruncă tiéra in o aventura nouă si infricosata, din carea dupa tota verisimilitatea n'aru mai esf cu viéti.

„Assemblée nationale“ adauge la articululu din „Nordd. allg. Ztg“ nisce observări de totu preventore: Noi amu lasat pre pedantulu siretu, ambiguu si malitiosu, care se ascunde dupa acestu coisu de diplomacia sa-si gate ouventula. Nu se va accepta dela noi o refutare formale a acestui conglomerat de observatii nechiare esagerate si faciarite, in care se exprima numai dous semtimenti: Ur'a contr'a Franciei si ne-rusinarea invingatoriului.

Noi ne vomu restringo numai la o observatiune si aceea e, ca guvernul marcialului-presedinte n'au facutu nimicu, absolutu nimicu, prin ce aru si abatutu politic'a Franciei dela calea reservata, in carea liberalul Thiers, amicul „luminatul“ alu liberalilor germani, au introdusu totu referintele noastre cătra săntoului scaunu si biserica. Nu, domnul de Bismark n'are de a impută ducelui de Broglie, cu atâta mai pututu ducelui de Decazes o abatere in favorul partitei clericale.

Noi avemu cauza, continua totu acésta fóia in articulu seu din frunte, de a crede, ca, déca atacurile unoru episcopi

francesi si unoru organe ultramontane au dispusu reu pre principlele Bismark, acesta si ingrijato pentru periculii, cu cari vre-o invingere a radicalismului in Francia aru amerintă Germania si intrég'a Europa. Dejá la elegerile din urma, precum vedem, radicalii germani au cascigatu terenu in diet'a tierei. Contele Arnim sa sia accentuatu, dupa cum amu intielesu, la regimul francesu putinu atacurile episcopilor si a foilor ultramontane, ci mai multu ingrijile, cari le insufla progresele radicalismului in Francia cabinetului din Berlinu, si temereas, ca regimul nostru in unu momentu venit u'ru si in stare, a disputa demagogiei suprem'a potere.

Contele Arnim sa sia dechiaratu, ca regimul Germaniei se semte deobligat a face pentru casulu acesta totu reseruatiunile. Foile thieristic si cele radicale insila opinionea publica, cându punu pasiulu domnului de Arnim pre socot'a ultramontanismului (I) Germania si Europ'a au cettu anchetele noastre parlamentarie asupr'a agitatiunilor inscenate de conducatorii revolutiunii francese dela 4 Septembre 1870; Germania si Europ'a ceterescu foile noastre radicali si vedu progresele demagogiei in alianta cu susfrigilu universal: de acea facu dispositiunile pentru a preventi acesta plaga si ne admoneza. Noi putem sa o spunem siguru, ca venirea la putere a cetatiensului Gambetta si a complicilor sei aru si unu signalu pentru o noua invasiune.

Conferintie inveniatoresei din Branu.

(Urmare.)

Eu tienu, procedur'a melodica a ori carui inveniatoriu, a si forte gresita, déca inveniatoriu:

a) Se infatisieza scolarilor prea seriosu, ori de totul prea copilaretu adeca: déca inven. nu cauta a se acomodă dupa siacare, ci tractedia si conversédia cu toti in unu chipu.

b) Déca nu se demite in convorbiri si conversori felurite.

c) Déca frânele ordinului in inveniatimentu si a disciplinei preste totu ori le tienu de totu prea incordata ori de totu prea libere,

d) Déca inven. nomsi decâtui i pune scolarului carte in mâna spunendu sa invenie de aici... pâna aici,

e) Déca inven. indata i dà scolarului, tablitia, plumbeora, tieruza, creta, harthie, pean'a ect. sa scrie.

f) Déca inven. scrie cu man'a scolarului.

g) Déca inven. scrie intai cu tieruza, apoi face pe scolaru se scrie pe urma cu pean'a cu negrélă ect.

h) Déca i dà scolarului sa scrie totu a-b ceile dela a pâna la z. dicendu „scrie de aici pâna aici“. Scolariul scrie firesce de sila ce sa faca? dara apoi de asemenea scrisore ori cine si pote inchipui cum e....

i) Déca inven. indata ce i-au datu scolarului cartea, lu intréba: „scii rugaciunile, talatu nostru? (am audiu dicându si: „tata nostru“) etc. apoi incepe alu invenie, ori pune pe altu scolaru se lu invenie.

j) Déca inven. indata incepe cu despartirea literelor in vocale si consonante, si a cuventelor in silabe dupa metodulu analiticu nu sinteticu.

m) Déca inven. numai decatuit intru ei in gramatica spunendule propusiuni intregi si dicendu d. e. „tablae négra“ etc. „sa stiti ca acésta este o dicere“ etc. si multe alte proceduri asemenea au fostu si suntu inca si astadi pe multe locuri.

Astfelii de proceduri fiindu de totu lui totu silile si necorespondentorie, suntu — dupa parerea mea —, totu atatea erori mari si grele in inveniatimentulu elementariu, cari nici de cum nu atragu dragostea copilaru catra scola: ci diu contra tragu: frica, ura si disgustu: eu astfelii de proceduri metodice, inveniatirinu nu apropiu pre copilu de scola, ci lu departe de tare si varsa o

ura atâta de mare in elu catra scola, inca tu numai elu că copilu — in etatea copilariei —, dara chiaru si că omu — că barbatu matru cu copii, numai are atragere catra scola. De aici au remas — parte mare —, suvenirile cele rele si amare despre scola; de aici inca si astadi — omenii, cea mai mare parte suntu cu totulu nepasatori de scola; El in locu de a indemnă pe copii loru la scola, inca i discorajadia infrițandu, ca la scola au sa intimpine felurite greutăti, si déca nu voru poté invenie se voru pedepsí aspru etc. etc. (incătu pentru pedepsele cele proste, rele, ne umane ba unele treante chiaru in tania cari sau usitatu in vechime si se mai usita inca si astadi pe unele locuri, voiu aminti mai josu.)

Acum déca stau cele pâna aici afamate, apoi ori-cine si pote inchipui bai si precepe, cătu de multu detrage o asemenea procedura gresita, din meritulu inveniatimentului — celui adeveratu instructivu.

Atâta inse nu e destul!

Omulu constă din două parti adeca: din troupe si din sufletu.

Inveniatimentul inca constă din două parti, adeca din Instruczione si Educatiune; un'a fara de alta nu potu face inveniatimentul adeveratu, nu se potu inchipui, nu potu esiste, si totusi — dorere! vedem esemple destule; vedem practisanduse instructionea fara educatiune.

Acésta eu o intielegu astfelu: ca inveniatoriul, instructorul etc. invenia pe copili a scii bine — scrie, cesti, felurite istorii etc. etc. dara apoi

a) pe sterperea moravurilor celor reale, cu cari baietii vinu de acasa si depe strade incarcati.

b) Pe ordinea cea bona si disciplina cea regolata si

c) Pe religiositate si moralitate nu pune nici unu pretiu, éta dara in termini scurti instructiunea fara educatiune cum se face.

Me temu totusi ca in ceea ce priveste educatiunea nu voiu si bine intielesu; deci pentru ca se fiu bine si deplinu intielesu si in acésta privintia fie-mi permisul a ve spune ceea ce amu auditu si vedutu eu, cu propriile mele organe ale audiu si ale vederei, amu vedutu pe unele locuri, ca:

a) Scolari ascundu ori dela altii; săn mai bine dicendo fura: pena, tieruse, harhia, creta plumbel'a penale, negreala, carticole, ba si carti mai mari, cruceri, pane etc. si ori ce i vine lui bine inainte ori dela cine, ori unde si ori cando.

b) Se impingu, se impedeca, se batu cu brusi, cu petrii, arunca cu lemne etc. etc.

e) (Inspectionandu in totu loculu si tempulu porterile scolarilor) amu aflatu si vedutu mai departe scolari, pe la nunte, pe la jocuri, si alte adunări ale junilocu din poporu, ba ce si mai multu, in birtori, bendum vinu bere, vinarsu etc. ba chiar si la scola aducădu.

d) Amu vedutu ca scolarii nu dau onoarea cuvenintiose acelor'a cu carii se intalnescu, si nu vorbescu amesuratul dorintiei scolarilor.

e) Amu auditu injurando — sudindu, cum i vine la gura, i-amu auditu batjocorinduse; ne asiedati, lenesi apoi de sine se intielege ca si mincinosi mari.

f) Amu auditu vorbinduse, ba amu vedutu chiaru scriindu pe nescesi, nescesi cuvinte triviali, urite si atatu de proste si spurcate incatul chiaru si omulu cela mai murderiu trebuie sa se ingretiosiedie de ele audiendule.

g) Amu vedutu sverlindu dupa gaini, ratiu etc. etc. smulgandu gasce, adeca pene pentru scrisu etc umblando prin gradinile ómenilor dupa pome, dupa cui-buri de paseri sarindu garduri, rupendu si stricandu ori ce le venia inainte.

h) Amu vedutu scupanduse, de ómeni seraci ridindu si batjocorindu-i, dupa dramar aruncandu cu petrii strigandu si fluerandu, facendu uriciuni in drumu in apa, pe langa casele si locuintele ómenilor in batjocora, ba chiaru si imprejurul scólelor.

i) Amu vedutu scolari batendusi jocu

de ómeni betrani, de straini, de calatori, indreptandui pe cali ratecite.

l) Amu vedutu apoi in scola, ca de locu nu stau cu atentiu, ba ce e mai multu si candu dicu rugaciunile; unii privescu in o parte altii in alta, unii si punu său cauta palariile, altii straille, altii alte vestimente si cartile etc. unii ridu altii umbla pe sub scaune cautandu... dara din gura graindu si strigandu unii prea tare, altii prea inceto, altii nimicu; unii incep altii stau pe la midilocu, iera altii gata rogiunea.

m) La biserica umbla putieni si raru, cari umbla ridu, se impingu, se tragu de peru, intra in altariu ridiendo, esu ridindu, esu din biserică afară totu in fuga, alergându tropotindu, vinu iera; se duc la clopoate, acolo apoi scriu, facu si vorbescu, căte necuviintie si urcioni totale etc. etc. ce sa mai dicu apoi de necuratienia?

n) Amu vedutu scol'a plina de pravu pre toti pareti, si pre podili susu tese-turi de palengeni, ne spalata si nematurata, plina de noroiu glodu, apoi scaunele, usile etc. totale pisculite cu creta, cu tierusa si negrélă, tajate cu culietul si farmate etc. figuri incătu ii vine omului a o asemenea cu unu edificiu prăpadit unde se aduna si umbla cei mai prăpădit si destramati ómeni.

o) Amu vedutu cărtile, libelele si alte elaborate ale scolarilor, deseglate si repte, din cauza ca scolarii arunca cu ele unii dupa altii, apoi pisculite etc. etc. libelele scrise altulu unu rendu intregu, altulu 2—3 rendori, altulu jumetate, iera ceea-lalta parte totale pisculuita, altulu scrisu intorsu, impur si atâta de uritu, incătu nici ca si mai pote inchipui omulu vre-o curatie-nia etc.

p) Necuratienia tropului: perolu longu, mare si ne peptenatu, urechile, fati'a, gromadii si mânile nespurate, unghele urite si ne tajate; vestimentele rupte si descusute, negre, apoi inca si mordaria si altele forte multe de feluile acesta amu auditu si vedutu in mai multe locuri pre unde amu umblat. Acum cred ca nu mai e de lipsa sa intrebui: cum este si se pote numi o atare scola, buna său rea? cum este procedur'a metodica a inveniatoriului respectivu, este ea démnă de imitat si de laudat ori de condamnat? unde este asiá dara, regularitatea, ordinul bunu si disciplina? unde este curatienia? unde este fundamentul celu solidu pre care are sa se basdeie intregu inveniatimentul adeca: unde este religiositatea si moralitatea? in cele de pâna aici nu-i urma.

A-si mai avé de acestu felu inca multe forte multe de amintit, precum si fatia cu procederea inveniatimentului dupa felurite metode; inse de ocamdata me marginescu pre lângă stat'a, rezervandu-mi dreptulu de a face, in asta privintia, unele notitie in elaboratul meu ce va urmă dupa acésta preverbire.

Acum — fatia cu scaderile scolarii-pâna aici areata, — ce cugetati fratilor?... unele că acelea poteale-vomu noi luá de baza pentru intregu inveniatimentul?

Poté-vomu pune fundamentul inveniatimentului pre o baza statu de slabă ti-caloasa si rea? A face astu-feliu nu aro insemnă alt'a, decâtua a zidi casa pre na-sipu, aru insemnă ca noi cu deplina bu-navointia, cu mânile noastre chiaru amu impinge si surpă tinerile mladitie, ba in-trég'a generatiune pentru totu-déun'a in abisulu perirei.

Deci déca noi voim progresulu si vieti'a tinerimei noastre, apoi sa ne ferim de acelea că de focu, si sa ne silim din tóte puterile a sterpi acelea reulati — unde se afla, — din radecini.

Nu desradacină moravurile, apocaturile, ba pentru unii scolari potu dice chiaru inosusire, nu sterpi reputatiile ace-

*) „Nici o regula fara exceptiune“ amu vedutu inse in unele locuri — spre cea mai mare placere si bucuria — contrariul la tóte acestea: de dorit u'ru si asiá dara că in-tóte locurile se fia asemenea.

lea mari și prea însemnate din baiatu, lasale acele de baza! edifica pre ele! și vei vedé pâna unde vei ajunge cu edificarea; vei vedé in scurtu tempu și cu ce ai edificat, ce se va intemplă. Eu cred că se fia baiatulu celu mai desceptu, scolarulu celu mai talentatu, și totusi dea moravurile cele susu arelate etc. etc. nu le vei sterpi din elu inca dela inceputu, apoi cu greu, forte cu greu, ba potu dice nici decom să nici cându nu vei vedé din acel baiatu crescutu pâna la maturitate, cetatiénu bunu, omu onorificu, adeveratu, dreptu și consciuntiosu, carele sa pôta folosi bisericei, patriei, statului și națiunei sele, in a căroră sinu au crescutu și a căroru lapte au suptu, nu! dicu, nici odata nu!! — ci cu dorere vei privi la elu, ca ne fiindu capace — dupa adeveru și dreptate, — de nici o chiemare dara de nici un'a, unul că acel'a — său unit că acel'a, — se vor face omenii cei mai stricati, cei mai depravati și mai pericolosi bisericei, națiunei și patriei in specia, și societătiei omenesti in genere. Eata „casă zidită pre nasi pu!”

Sa privim acum lucrul din partea cea buna.

Trebuie sa scim, ca copii vinn de acasa cu felurite obiceiuri și moravuri stricate și rele incarcati; deci inainte de tôte noi trebuie sa ne simiu pre tôte acele — incetul — cu incetul ale sterpi cu totulu, și ale inlocui cu: adeveru, dreptatea consciuntia, regularitate, ordinu bunu și cu disciplina regulata. Afara de acestea inse, noi scim ca copii cându intra pentru prim'a ora in scola, unii suntu sfiosi și rusinosi, altii fricosi, iera știi ingamfati, desmerdati și prea indrasneti etc. etc. parte mare inse suntu fricosi, de o parte pentru ca loro le este scola straina cu totulu, iera de alta parte pentru ca unii parinti ori alti membri de familia pentru ori și ce erore comisa din partea copiilor, ba și in gluma chieru; nu sciu alt'a fără a infriacă pre copilu dindu: „Lasa numai ca te voiu duce eu la scola și te voiu dă pre mâna' dascului, care apoi sciu ca 'ti va dă . . . , te va invetiá, ca te pune pre granatie, te baga in cutare și cutare inchisonează-ti da de mancare nimicu, te pedepsi sesce asiá și asiá.” etc. etc.

Deci dera in asemenea impregiurări, eu astu demnu de recomandat, că fia care invetitoriu sa cerce a astă tôte medilöele posibile potrivite, spre a evită acesta temere, sfiala și frica din elevii sei, și prin coprinderea și primirea sea cea dulce și placuta, prin portarile și convorbirile — conversările sele cele amicabile și blânde a insuflă incredere in scolari, invetitoriu sa arete scolarilor sei in cuvinte și fapte ca elu și scol'a nu este asiá precum i spuse parintii lui acasa ci tomai din contra, invet. trebuie să fia cu atentiu și precautie mare a nu tiené frenele nici prea incoredate, dara nici prea libere, ci a astă natura scola-cărui scolaru, și a se acomodă amesuratu recerintelor necesarie.

Déca vomu pasi treptato, mergendu instructiunea cu educatiunea mâna in mâna, avendu adeca de baza negresitu religiositatea și moralitatea, atunci apoi, dura numai atunci — dupa a mea parere, — vomu zidit eas'a nostra pre petr'a, pre carea ori și ce viscole și visföre nu o voru poté derimá.

Sa lasamu inse acestea, de óre ce tôte suntu numai nisice instructiuni generali didactico-teoretice, le lasu asiá dura și voiu sa-mi aretu pararea, cum trebuie sa fia și sa dea scolarilor instrucțiunea și educatiunea in unu modu specialu: didactico-teoreticu-practic.

Amu arelatu mai susu ca eu nici nu suntu invoit, că invetitoriolu indata cându a intrat copilul in scola sa-i dea tieros'a, péna, creta, tablilia, carte etc. spre a scrie ori a invetiá, ci suntu de firma parere*) ca invet. n imic'a sa nu dea scolarilor ci sa conversedie liberu cu ei pâna atunci pâna candu singuri ei

— scolarii, — de buna voia cu tôte dragoșcea și cu tôte placerea dorescu, bă se róga, bă inca plângu sa li se cumpere și dea carte, tieros'a, péna, creta etc., o astu-feliu de conversatiune eu o numescu „conversatiunea libera” cu scolarii nou veniti, pâna la inmanuarea cartiei spre invetiare. Acesta conversatiune libera e impartita: in septamáni, dile și lectiuni, tractata practicu dupa cum urmedia.

(Va urmá.)
Teodora P. Popu.

Afacerile delegatiunei congresuale române in caus'a despartirei ierarchice a credinciosilor din comunele mestecate.

(Urmare.)

Conspetele aceste facandu-se din actele concerninti ale comisionilor delegationali, — pre lângă comitiva s'au și substernutu inaltul ministeriu; și fiindu ca ele suntu de interes pentru respectivii credinciosi români ai nostri: eata se punem la vedere stimabilor lectori ai „Luminei”:

Cele amintite sub 1 suntu urmatorele comune:

Nrul curint comunelor.	Numele comunelor.	Datul per tractare	Numerulu credinciosilor			Eparchia concerninta	Observare.
			români	serbi	de totu		
1	Vlaicovetu.	22 Nov. 1871.	1001	217	1218	Versietiu	Caransebesiu
2	Iamulu micu.	23 Maiu 1872.	656	227	883	"	In tôte aceste comune români s'au despartit si incorporat la Metropoli'a naționala.
3	Butinu.	24 Maiu "	169	26	195	"	"
4	Dent'a.	19 Iun.	1106	958	2064	"	"
5	Gaiulu micu.	"	558	106	664	"	"
6	Checea româna.	30 Iuliu	1964	488	2452	Temisióra Versietiu	Aradu
7	Satulu nou.	19, 20 Sept. 1872.	5131	1193	6324	Caransebesiu	Metropoli'a naționala.
8	Dolove.	21, 22.	4013	1555	5568	"	"
9	Alibunari.	23, 24.	2357	1263	3620	"	"
10	Mramoracu.	25, 26.	2161	1102	3263	"	"
11	Monostoru.	15 Octomb.	1456	922	2378	Aradu	Temisióra
12	Nadlacu.	26, 27.	2543	202	2745	serbii a cerutu despartirea.	"
13	Pecic'a-româna.	28, 29.	5102	244	5346	"	"
14	Tornea.	30. Novemb.	472	459	931	"	"
15	Foeni.	18. Nov.	1601	523	2124	Temisióra	Caransebesiu
16	Tolvadi'a.	16. Nov.	1018	380	1398	"	că s'ele de sub nrri 1-10.
17	Marcovetiu.	17. Martiu 1873.	716	100	816	Versietiu	*) Serbii au cautat despartirea daru revocat.
18	Iabuc'a.	19.	1107	402	1509	"	**) că s'mai susu sub nr.
19	Cubinu.	1, 2. Aug.	1016	1983	2999	"	15-16.
20	Naidasius.	6. Aug.	1086	86	2172	Caransebesiu	"
21	Orsiov'a-vechia.	11, 14. Aug.	557	68	625	"	"
22	Cianadulu serbescu.	22, 23. Oct.	1192	1740	2932	Temisióra	Aradu)
Sum'a.			37,482	14,244	51,726	Va se dica: pâna acum s'au despartit de către ierarhia serba	Va se dica: pâna acum s'au despartit de către ierarhia serba
			—	—	37,482	români.	—
			—	—	14,244	serbi.	—

*) nefindu 100 de suflete s'au incorporat simplu.
) români inca nu suntu incorporati.

II. Cele amintite din conspectul sub 2 suntu urmatorele comune:

1. Panciov'a, in dieces'a Versietului, serbescu.
2. Iasenov'a, in dieces'a Versietului, serbescu.
3. Partia, in dieces'a Timisiórei, serbescu.
4. Herneacov'a, in dieces'a Timisiórei serbescu.
5. Ecica, in dieces'a Aradului, româna.

Că de causa a neefectuirei per tractatiunei cu privire la Iasenov'a, s'are tatu delasorea adeca neconducerea și neluminarea credinciosilor români cari nici nu s'au infatisiatu inaintea comissionilor delegationali, iera la cele-lalte patru comune comissionea delegationala serba n'a voito sa ieșă la satul locului.

III. Comunele in cari comissionile au tenu per tractare fără de a succede impaciunea, suntu urmatorele:

1. Feulaco, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
2. Fabricu-Timisióra, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
3. Satu-Chinesu, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
4. Becicherecula micu sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
5. Mehala, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
6. Ciacov'a, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
7. San. Nicolaulu mare, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
8. St. Andreiu, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
9. Saroval'a, sub dieces'a serbescu a Timisiórei.
10. Margit'a-mare, sub dieces'a ser-

bescu a Versietului.

11. Dobriti'a, sub dieces'a serbescu a Versietului.
12. Pojejeni'a, sub dieces'a serbescu a Versietului.

13. Cianadulu ungurescu, sub dieces'a româna a Aradului, pentru ale căroră cauze s'a asternutu rogerea inaltului ministeriu: că s'fara de votulu delegatiunei congresuale serbe, sa binevoieșca a face propunere și a medilocî la loculu preinaltu delegarea tribunalului regescu din Budapest'a — fiindu bietul români a nostri espusi și mai la grele necasuri si cumplite așteptiri din partea inversionatilor preoți serbesci, — pentru ca au cerutu despartirea. —

Din acestu raportu onorabilulu publicu și mai vertosu credinciosii nostri din respectivele comune mestecate se vor convinge: ca delegatiunea esmisa de congresul nostru naționalu bisericescu, și-a împlinitu missiunea remanendu acum'a finalisarea cestionei in bunavointia și chipzuirea ministerului reg. ung. de culte și instrucțione publica. —

I.

Cele amintite sub 1 suntu urmatorele comune:

nici marturisire despre simtiemintele pure ce a nutritu in vieti'a sea — că tata de familia pentru famili'a și cas'a sea, iera că românu ortodoxu pentru biseric'a sea — prin care si-a și câstigat noue titluri de reconoscintia din partea tuturor, precum i privesce ingrigirea lor.

Că celu mai eloventu documentu despre puritatea simtiemintelor venerabili defunetu către biseric'a sea servesc si punem inaintea O. publicu ceterioru acea parte din contestul testamentului seu, care cuprinde legatele sele pentru biserică și scola și suna asiá:

1. La su dia putient'a mea agonisala, pre care cu crutiare și multe ostenele mi-o amu castigatu printre tôte vi-trigile intemplări ale tempului cu ajutoriul lui Domnedie: a) pre séma doâtri invetitoriu, care dupa vreme va fi aplicatu la scola comunala gr. res. din loculu nasceri mele satulu Finciu (Kalota Ujsalu) in comitatulu Clusului tractulu de susu o suma de 1000 fl. v. a. adeca: O mia de florini v. a. statutore din doue obligatiuni de statu un'a de căte 500 fl. v. a. dico 1 Mai 1833 nr. 18565, alt'a dico 1 Mai 1843 nr. 30568 sub acea expresa conditioane, că camel'a annala 5% obvenitore dupa acestu capitalu, cu nume de salariu pre lângă lé'a aceea, care o va mai primi pentru invetitoriu tinerime in credintia, nadje și dragoste dela crestinii din amintit'a comuna Finciu, in doua rate pre anu, adeca: cu finea lunilor lui Maiu și Novembrie sa o primesa invetitoriu pentru totu-déun'a, adeca: acelu invetitoriu, carele pre cale legala de către suprwmul inspectore al scolilor noștri confessionale gr. res. din Ardelu cu decretu va fi asiediatu acolò statornicestă și pâna cându crestinii nostri de acolo vora remené neclatiti in stramosie'sa lor creditia gr. res. și pâna cându respectivolu invetitoriu va face destulu chiamării sele, prin pré luminatulu nostru scaunu arhiepiscopescu-metropolitanu și respective prin aternatoriulu scaunu protopopescu că inspectoru scolaru districtual pre lângă cuitantia cuviinciosa și de către parohulu locului subsemnat, sa o primesa; și fiindu ca eu amu aflatu de bine, că acesta fondatia a mea sa se puna sub administratiunea onoratei Esorii a archidiocesei noștri din cetatea Sibiu, pre care pentru a ei primire și sincera manipulare co tôte debit'a stima o si rogu, iera la intemplare, déca cum-va presto tôte asteptares, numit'a comuna din óre cere-si cauza și aru schimbă stramosie'sa sea creditia cu alta óre-care, atunci fundationea acés'ta sa se contopescă cu fundationea Franciscu Iosefinu spre scopulu, la care este menita aceea.

b) Totu pre séma scolii din adesu numit'a comuna Finciu, lasu o obligatiune de statu sunatore despre 100 fl. m. c. dico 1 Aprilie 1843 nr. 148686 cu acea renduiela, că cu interesulu anualu in totu anulu sa se cumpere carti scolare din tipografi'a archidiocesana, care apoi sa se impartișca intre pruncii cei intru adeveru seraci, cari nu suntu in stare a-si căstigă cartile cele neincungjuratu necesarie;

c) La su pentru biserică gr. res. totu din dîsa comuna Finciu, lângă care in tempu mai indelungato atâtul mosiulu cătu si tatalu meu că preoți au servit lui Domnedie și lângă care se elă immormantate și remasitile cele pamentesc ale parintilor mei, 200 fl. v. a. in doue obligatiuni de statu dico 1 Octobre 1854 nr. 87840 si 87841 cu acea declaratiune, că obvenitoriu interesu anualu sa-lu incasidie parohulu gr. res. care dupa tempu va fi fungint la acea s. biserică, pentru care sa fie obligatul pre smeritul subscribului si pre nemurile mele, care i se vor predă in scrisu, a ne pomeni la s. jetseñicu de preste anu.

Atâtul scol'a cătu și preotulu care va fi, camel'a acés'ta o va primi in totu anulu la tempulu seu totu pre calea sub pot. I lit. a. areata dela onorat'a Esoria a archidiocesei noștri din Ardelu.

d) La su pre séma preotului care dupa vreme va servi la biserică gr. res. din suburbii Sibiuului Iosefinu, la care

Fundatiunea Protopresbiterului Ioanu Panoviciu.

Santemu in placut'a pozitioane a poté inregistrá unu actu filantropicu sub numirea de susu „Fundatiunea Protopresbiterului Ioanu Panoviciu”.

Venerabilulu parinte bine meritatu pentru biserică și națiunea sea, cunoscutu unui cerc largu alu inteligintei și poporului nostru, — dupa meritul — multu stimato de toti pentru insusirile ce-lu caracterisau, repausatu in 31 Mai 1872, au compusu inca la anulu 1869 diat'a sea, in care a depusu in rendu harm

s. biserica și smereni'a mea amu servită cu totu zelutu că preotu din darulu lui Domnedieu preste 44 de ani, o suma de 200 v. a. cu aceea expresa renduiéla, că camet'a anuala obvenitore dopsa sum'a acést'a sa o incasedie densulu pentru ostenel'a sea, care o va avea, pomenindu-me pre mine si alte rodenii si nemuriale mele depre pomelnicul pre care 'luva astă in altariu pus la Proscomediu in biserica acést'a, cându va aduce d-lui jertfa cea fără de sânge.

e) La su la archidieces'a nôstra din Ardeiu (sara de cele 2500 fl. m. c. pre care i-amu fostu daruitu archiepiscopiei nôstre in anulu 1856 dupa cum apriatu dovedeste archivulu Consistoriului la nr. 1 din 1857, cu care suma de bani s'au comparat in anulu 1856 dela reg. perceptoru Gergely o livadie de fenu in teritoriu Sibiuului) in liber'a dispositiune a Excelentiei Selei parintelui archiepiscopu si metropolitu Andreiu inca o suma de 200 fl. v. a.

— Consistoriulu archid. Înându in peractare legatele mai susu specificate, a decis : (é tóte acelea — in suma rotunda de 4000 fl. amesuratul voiei testatorului venerabilu, sa se administredie la si prin Eforia archid. sub numirea : Foundationa protopresbiterului Ioanu Panoviciu.

Fia-i tieren'a usiora si amintirea eterna !

La cestiunea usurei.

(Umare.)

V. Germanismulu c-o lo vechiu, severu si selbatecu in tóte moraurile si datinile sele, a fostu dupu severu in dejudecare de detorii si deobligamentulu de ale solvi, pentru ca la casa cându debitorulu nu putea solvi, trebuia sa o plătesca cu săngele si vieti'a sea, elu adeea devinea sclavulu si robotarulu creditoriului pentru totu-déun'a seu pre unu tempu detieroritul si usile priisorilor de debitori s'au audita scartieindu si in tempu nostru in multe locuri. Interesele erau forte mari in tiéra desbinata, ne-sigura, despoporata si pus'ita de resbele si mai decula de servitute si de legile corporatiunilor.

In India, inainte de ocuparea ei prin anglesi, sub domni'a principilor indigeni, in acést'a tiéra civilisata, industriale, desu poporata si proportionalmente libera, interusuriu normalu eră micu, bunastarea generale ; decându regimentul anglosu si monopolulu estinsu preste totu au despoiatu tiéra de bogatia, acesta corona a pamentului, de industri'a sea si o impinge cu pos rapidi spre despoporare si pus liire a pamentului seu si spre barbarismu, intereserul normalu s'a suiu continuu si astadi e in genere dela 60—80 procente.

Chin'a, tiéra medilocului si a stagnatiunei, a avutu din temporile cele mai vechi, de cându a ajonsu la gradoul de cultura de adi, una interusuriu normalu stabilo de 12—16 procente, care pre atunci, cându s'au spusato no era mai mare, dura nouă adi totusi ni se pare cam mare, si acestu interusuriu si in dîtele nôstre de comunu usoatul, de-si imperiul Chinei e celu mai desu poporatu, are poporatiunea c-o mai lucratória si mai multiesmita a pamentului. Acést'a tiéra a avutu capitale, cari forte raru s'au scumpitu prinesbele si legi pentru interusuriu, si are astadi de a multiamf urcarea interusuriu lui seu numai regresului si stagnatiunei pre o treptă de cultura, cărei corespondu asemenea procente.

Franci'a a suferit pre lângă tóta bogati'a sea naturale sub apesarea regatului si a aristocratiei, a feudalismului si referintelor supusilor, sub decurgerea seculilor treouti de uno interusuriu enormu mare, pre care nu l-au potuto schimbă nici ordonantile unui Henrion IV, Ludovicu XII si XIV, nici nenumerate legi si pedepse, cari restrințeu interesele, precum infararea cu uno feru ardentioru, sbiciuirea si spandurarea, nici miliardele de bani de harhia aruncati in poporu, pâna cându n'a venit revolutia-

nea, ca ea a sciutu frângere anatem'a si anatemisá spiritulu celu reu.

Ispani'a si Portugali'a, de cându fura elberate de tóta civilisationea, prin alungarea maurilor, au avutu si au astadi inca intre tóte poporele europene, asiá numite civilisate, celu mai micu creditu si celu mai mare interusuriu. Pre lângă tóte miliardele cascigate forte estino si aduse din Americ'a in aur si argintu efectivu, spaniolii si portugesii au remas unu poporu cersitoru, multiemita superbiei si trandavicii loro nationali, ieișimului si neculturei loro, in care se asta.

(Va urmă)

Varietăți.

Casatori'a ducelui de Edenburg principale englesu cu Marea princes'a Maria de Russi'a, fiica imperatului Alesandru II se va seversi in 23 Ianuarie la 1 óra dupa media. Festivitatele voru dură in St. Petersburg pâna in 4 Fauru, in care dî eurtea intrégă va calatorii la Moscova unde se voru continua pâna inclusive in 6 Fauru. — Dupa sciri din Petersburg, pentru princesa, carea ramâne si dupa casatoria in religiunea ortodoxa se va edifică in unulu din castelele regale engleze o biserică la carea se va asiedia si unu preot. Biserica va fi celu multu pâna la finea anului 1874 gata.

Unu prândiu la Bismark facu mare sensatiune in cercurile politice din Berlinu. Causa sensatiunei se explică din impregiurarea, ca principale de corona alu Prusiei a fostu óspela lui Bismark si inca nu chiamatu dara imbiatu. Principale de corona dupa ce petrecu pre óspetii englesi ce i avu la sine pâna la gara tramise pre contele de Eulenburg la Bismark si se inibiá pre dinu urmatòria la prandiu la dlu de Bismark, ceea ce adou'a si sesi intempla. Versiunea cea mai respandita asupra acestui eveniment este, ca se trateaza de primirea regentiei de cătra principale de corona, de óre ce imperatulu este forte neputinciosu si ca spre acestu sfersutu principale de corona voiaj mai antâiu sa complaneze o diferintă ce esistă intre densii, ceea ce aru si si succesi de minune.

(+) Catarina Rezeiu nascuta Olteneanu in numele ei propriu, cum si a celoru mai aprope consangenii si afini ai ei anuncia cu cea profunda dorere a animei repausarea in Domnulu a reputatului ei sociu Alesandru Rezeiu fostu c. r. adjunctu la pretur'a distr. in Oravita si in Bogsi'a, fostu protojude comitatensu in Fagetu, fostu asesore la tribunalulu cottense alu Cara-siului si in fine advocatu publicu in Lugosiu, care dupa unu morbu de aprindere de piomâni in alu 53-lea anu alu etatii sele in 6/18-lea Ianuarie a. c. si-a datu susțetul in mânila Creatorelui seu.

Oseminte le lui se voru immormenta dupa ritulu bisericii greco-catolice in cimitirul român din Lugosiu in 7/19-lea Ianuarie la 2 óre dupa amedi.

Fia-i tieren'a usiora si memor'a bine-cuventata !

Lugosiu in 6/18-lea Ianuarie 1874.

Tramis u.

Dle rectoru alu „Teleg. Rom“ ! Binevoiti a dă locu in coloanele pretivitului d-vostre diurnal, ce redigiati, la urmatorele sile.

Credu ca nu va prinde mirare pre nime, deca va audi, cumca in tiéra Bârseni se comitu unele crimi scandalose si chiaru de acei individi, cari suntu chiemati a conduce poporulu premergandu-i cu exemplu vii adeverat moralu-religiouse si apelandu-i de ori-ce obstacole cari laru imprejură.

Dela acei'a acceptâmu indreptare, căci ei suntu in prim'a linie chiemati a conlucrâ cu puteri unite statu pentru cultivarea poporului si florirea scolelor, cătu si pentru crescerea fondurilor scolare si bun'a loru administratiune.

Eata inse unu exemplu adeverat moralu religiosu !

Inainte cu vr'o siese septamâni a fostu parintele prot. Ioanu Petricu la comun'a Hermanu pentru facerea socoteleloru amintitelor fonduri, si indata dupa plecare-i, membrii comitetului parochialo dimpreuna cu invetiatori locali, intrandu cu totu in cas'a parochiala, au mai adusu

inca vr'o căte-va cupisiore de vinu pre contulu fondului scolaro, ca sa se recreeze dupa multa obosela avuta cu aducerea fondului dupa calapodulu doritul, cându intr'unu tardiu atât se ametisera, inca nu mai sciau de ei. Toti cu o gura inversiunata de tura strigara : „sa se mai aduca vinu.“ Inse unu dintra acci membri esă la medilocalu loro cu propunerea, ca membrii comitetului parochialo sa se retină de a se mai aduce vinu pre contulu fondului scolaro, de óre-crearo mai lipsi din fondu atât floreni, de cari nu-si potu dă socotela (—?) Atunci, nici mai multe nici mai putene, epitropulu primariu lu si puse cu capulu la pamentu ajutatul de invetiatoriul localu George Goicea, carele tiparea alfabetele cu potcovele cismelor pre capulu nescrivitului ; si astu felu că sa-si păta continua petrecerea n-conturbati, lu aruncata pre bietulu crescutu adeverat, pre păta asta pisătă bine si cu capulu spartu.

Deci se potu convinge acium organele nôstre scolare si bisericesci cum se administră fondurile scolare, se potu convinge, dicu, si despre aceea, ca căta evaluatiune posedă a elu invetiatoru cu trei clase normale, adoptatul la uc'a din stationile cele mai bune si altii mai apti si seraci omoru fomea pre la stationiile cele mai serace cu căte uno salariu anual si ca vai de elu.

De aci retacu, recomandandu celoru rateci a nu mai deveni ridicli priveliști de straini cu sote si mii de ochi cari nu se ruginădă a dice : Der dumme Bloch. Vai, si iera vai — astazi, celoru orbi săi scurti de vedere ! a. a.

Raportu comercial.

Sabiul 23 Ianuarie n. Grâu 6 fl. 67 xr. frumosu, 6 fl. 33 xr. mestecatu, 6 fl. cualt. inter.; secără 4 fl. 80 xr. pâna 4 fl. 53; orzu — — — ; ovesu 1 fl. 67 pâna 1 fl. 40 xr.; cneuruzu (porumb) 3 fl. 20 xr.; cartofi 1 fl. 87 xr. galătă austriaca.

Fâna buna 13 fl.; de frantele 11 fl.; de pâne alba 10 fl. pâne de casa 9 fl. maj'a.

Linte 24 xr., mazarea 24 xr., Fasolea 18 xr., malaiul 16 xr. cup'a.

Fenu legatu 1 fl. 15, nelegatu 1 fl. 10 xr., paie lungi 80 xr., scurte 70 xr. maj'a.

Lame de focu 7—9 fl. stang. austr.

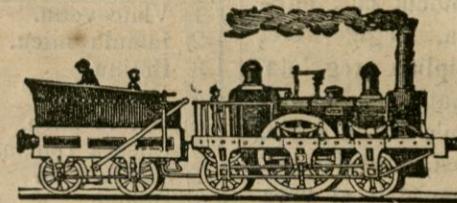
Carnea de vita 20 cr. p.

Pest'a 22 Ianuarie.

Negotiu de cereale. Dupa amedi se vendura 6500 galete de orzu romanescu seu turcescu pre primaveră cu 3.39 fl. mesur'a de Vien'a a 72 punti.

Negotiu de efecte. Burs'a a fostu astazi bine dispusă pentru harthii de elocfri si preturi de industria. Imprumutul drum. de feru ung. se introduce cu 98.50 inoheia cu 98.25 cu 1/4 fl. mai multu. Hipotecarie. Banacei comerciale pestane cumpărate cu 86.25, 86.75 si 86.75, remasera 86.75. Societatea de creditu fondarun 6 pret. se suia la 87. Burs'a de săr'a a fostu linisita cu curaua neschimbata. Anglo-Hungarianu cu 37, creditu fond. ung. 59, Reuniuni de pastrare si creditu 59.50—59.25. Cas'a generale de pastrare 68.

Tergu de septamâna. In 21 Ian. s'an manatu in tergu multe vite cornute. Se veudur boi 1652 capete cu 125—500 fl. parechi', vaci 809 parechi'a cu 95—280 fl. vaci de multa 220 capete, parechi'a cu 150—440 fl. — oi. parechi'a — ; carnă de vita maj'a cu 27—30 1/2 fl. Tergulu de carne de porc a fostu mediu in decursulu septamânei; se vendura 5840 porci cu 32 pâna 36 fl. maj'a de carne ; unsore, cu 40—52 fl. maj'a; slanin'a 36—40 fl. maj'a.

Drumulu de feru ungurescu oriental.

Lini a principale Oradea—Brasiovu.

Statiuni.	Trenu de persoane.				Trenu mestecatu.			
	Nr. 1.		Nr. 5.		Nr. 7.			
	Sosesc.	Pléca.	Sosesc.	Pléca.	Sosesc.	Pléca.	óra m.	óra m.
Oradea-mare	Dupa m.	5 7	Duminică	6 18				
F. Vásárhely	5 25	5 26	6 43	6 45				
Mező-Telegdi	5 51	5 53	7 21	7 33				
Elesd	6 13	6 15	8 2	8 12				
Rév	6 41	6 46	8 47	9 7				
Bratka	7 13	7 15	9 45	9 50				
Buci'a	7 35	7 37	10 16	10 21				
Ciuci'a	7 58	8 6	10 49	11 19				
Mallomszeg stă	8 34	8 35	11 53	11 55				
Huedinu (Banfy Hunyad)	8 54	8 57	12 19	12 42				
Stan'a, stă.	9 23	9 24	1 46	1 42				
Agrisiu, (Egeres).	9 55	9 58	1 55	1 56				
Magyar-Gorbó.	10 13	10 14	2 13	2 15				
M.-Nádas.	10 31	10 33	2 35	2 40				
Clusiu.	10 56	11 21	3 6	Dupa m.	Duminică	8 45		
Apahid'a.	11 50	11 53	—	—	9 14	9 30		
Car'a-Cojognei.	12 6	12 8	—	—	9 44	9 48		
Virágosvölgy.	1 8	1 9	—	—	10 48	10 50		
Ghîrsiu.	1 49	1 54	—	—	11 30	11 40		
Cucerdea.	2 39	2 54	—	—	12 31	1 31		
Vintii-superiori (Felvincz).	3 5	3 8	—	—	1 51	2 1		
Aiudu.	3 33	3 38	—	—	2 42	3 2		
Teiusiu.	4 1	4 26	—	—	3 40	4 30		
Cisteiu.	4 43	4 44	—	—	4 55	4 57		
Craciunelu.	4 58	5 21	—	—	5 45	6 52		
Blasiu.	5 38	5						